

NIEUWSBRIEF VOOR LEDEN
STICHTING RUITERSPOREN

het RUITERTJE

54

27 OKTOBER 2021

JAARGANG 11

STICHTING RUITERSPOREN

INHOUD SAMENGESTELD DOOR

JAAP RUITER

REAGEREN?

INFO@RUITERSPOREN.NL

Sinds deze zomer besteed ik de meeste aandacht aan mijn "Vroege Ruijters"-project, waarmee ik vanuit de omgeving van Blokzijl/Muggenbeet zoek naar verwantschap met de Ruyters uit Zutphen. Dit levert veel nieuwe informatie op, waarmee het begin van onze stamboom steeds concreter en betrouwbaarder wordt. Met een duidelijker overzicht van onze eerste generaties wordt het zoeken naar de 'link' waarschijnlijk ook gemakkelijker.

Bovenstaande foto maakte ik enige jaren geleden rond deze tijd in de omgeving van Grolloo in Drenthe. Persoonlijk vind ik dit de mooiste tijd van het jaar en ik wens dat iedereen in staat is om hiervan te genieten.

Een fijne herfst en veel leesplezier!

Jaap Ruitter, voorzitter

(DE) RUITER

Ken je iemand die vást geïnteresseerd is in onze familie(stamboom)?

Stuur hem of haar dit **RUITERTJE!**

◆ COMPUTER: HANDSCHRIFTHERKENNING

OCR (Optical Character Recognition) bestaat al geruime tijd: het inlezen door de computer van getypte tekst. Deze techniek is intussen zo verfijnd dat die overal gebruikt wordt waar oude getypte of gedrukte teksten omgezet moeten worden in digitale vorm. Het grote voordeel is dan, dat ingelezen teksten op eenvoudige manier doorzocht kunnen worden. Dan wordt het doorzoeken van een archief ineens een fluitje van een cent. Typ als zoekterm "Ruyter" en alle documenten waarin deze naam voorkomt, worden getoond.

Stel je voor dat een dergelijke techniek ook beschikbaar zou zijn voor *handgeschreven* teksten! Het zoeken naar aktes en het transcriberen daarvan is op dit moment een bijzonder moeizaam proces. Alleen al het vinden van aktes is ontzettend tijdrovend, want je moet de hele tekst naspeuren om te kijken of hij interessant is.

Ook hier staat de ontwikkeling niet stil. Op allerlei fronten wordt gewerkt aan programma's die deze handgeschreven teksten om kunnen zetten naar bv. een Word-document of een PDF-bestand. Daarmee is men inmiddels al verder dan ik eerst dacht.

De techniek heet HTR (Handwritten Text Recognition), en maakt vooral gebruik van zelflerende software. Die programma's worden dus steeds beter en beter.

Ik probeer me voor te stellen waar deze techniek over 50 jaar toe in staat is. Het moeizaam doorploegen van slechte foto's van moeilijk leesbare scans is dan niet meer nodig. Archiefonderzoek kan door het intypen van zoektermen, en dat zal zeker tot opzienbarende ontdekkingen leiden. Maar de charme van het genealogisch onderzoek zal verleden tijd zijn!

◆ EEUWOVERZICHTEN FAMILIE RUYTER

Het leek me zinvol om de situatie rond de familie Ruyter in een serie van korte artikelen te beschrijven, waarbij ik me telkens tot één eeuw beperk. Ik begin de serie met de 13e eeuw, waarin we weliswaar geen gegevens hebben over welke Ruyter dan ook, maar waarvan we toch wel wat kunnen vertellen.

Het gaat om de volgende serie:

- 1200 – 1300 : Westfalen
- 1300 – 1400 : De Hanze
- 1400 – 1500 : Bierbrouwers
- 1500 – 1600 : De drie broers

◇ 1200 – 1300 : WESTFALEN

Uit deze periode ontbreekt het ons aan concrete gegevens over de Ruyter-familie. Maar we kunnen er toch wel iets over vertellen, uitgaande van de situatie zoals we die in het erop volgende tijdvak aantreffen. Het in de kaart aangegeven gebied omvat Westfalen in het tegenwoordige Duitsland gelegen, tegen de oostgrens van Nederland. Belangrijke steden in dit gebied zijn Münster en Osnabrück. In deze landstreek moeten we volgens mij de wortels van de familie Ruyter zoeken. Daarvoor zijn twee argumenten:

- Op het familiewapen van de Ruyters prijkt prominent het **Saksische Ros** (Sachsenross). Dit symbool is van Twente tot aan de oostgrens van het tegenwoordige Duitsland bekend, maar in oorsprong stamt de beeltenis van het steigerende paard met opgeheven staart uit Westfalen. Het lijkt als symbool voor het herkomstgebied op het Ruyterwapen terecht te zijn gekomen. Omdat geen twee wapens hetzelfde mogen zijn is een kleine wijziging noodzakelijk: de 'schuinstreep-sinister' (de schuine streep naar linksonderen) waarmee het Ruyterwapen zich onderscheidt van het Westfaalse wapen.

De oudst bekende betekenis van "ruyter" is een vazal die zijn heer in tijden van oorlog/twist terzijde staat. De afgebeelde ridderfiguur op het familiewapen toont een dergelijke ruyter. Dat de familie in de keuze van haar wapen een soort herkomsttraditie heeft vastgelegd, lijkt mij dan ook zeer aannemelijk.

- De Hanzestad Lübeck was in deze eeuw al een belangrijke handelstad met een bloeiende handel op het Oostzeegebied. Daarbij trok zij veel nieuwe inwoners, vooral afkomstig uit **Westfalen**. De inwoners van Westfalen waren qua handel altijd sterk gericht op de IJssel en daaraan dankten steden als Zutphen, Deventer en Kampen hun bestaansrecht.

In de volgende eeuw zullen we in veel van de genoemde steden Ruyters aantreffen. Dan blijkt ook dat de Ruyterfamilie al heel lang een patricierfamilie is; door welstand en geletterdheid vinden we al vroeg Ruyters in allerlei besturen, zoals gildemeester, stadsbestuur, kerkmeester etc.

◇ 1300 – 1400 : DE HANZE

In het jaar 1345 doet **Gerardus Ruter** afstand van zijn aanspraken op het goed "Gybbeconck" (toentertijd vlak ten zuiden van Zutphen).

Gerardus staat zonder twijfel aan het begin van de Zutphense Ruyterfamilie, al weten we nog niet hoe precies. Dat hij die aanspraken kan doen gelden toont aan dat hij tot de meer vermogende 'klasse' behoort. Ook zijn vermoedelijke kleinzoon **Henrick**, die aan het begin van de stamreeks staat en die in het testament van zijn dochter Ermgardis uit 1472 wordt genoemd, moet in deze eeuw zijn geboren.

Meer dan 650 jaar later ziet "Gybbeconck" er zó uit.

Zutphen was in deze tijd al een succesvolle handelsstad en werd spoedig lid van de Hanze. Deze was in 1356 in Lübeck opgericht maar de samenwerkingsverbanden tussen de diverse steden bestonden toen al veel langer.

In Lübeck vinden we in deze eeuw ook de eerste vermeldingen van Ruyters:

- Nicolaus, genoemd in 1362, notaris,
- Vranko, genoemd in 1366, 1368, een verwante van Johannes en Hermann,
- Johannes, genoemd in 1362, 1368 en 1381, ook als burger van Osnabrück,
- Hermann, genoemd in 1368 en 1381, broer van bovengenoemde,
- Everhard, genoemd in 1375 en 1379, koopman

Of er familiebanden waren tussen deze Ruyters in Lübeck en Zutphen kunnen we niet vaststellen. Gezien de verdere ontwikkelingen in de volgende eeuw ligt dit wel voor de hand. Familiebanden waren in deze tijd bijzonder belangrijk. Er waren immers geen banken en heel veel transacties moesten op goed vertrouwen worden afgesloten. Dan was het verstandig om iemand, die je kon vertrouwen, in de buurt te hebben als vertegenwoordiger.

We zien dan ook vaak dat er in steden die onderling handel dreven, familieleden woonden. Zij hielden elkaar op de hoogte van de laatste (markt)ontwikkelingen en behartigden elkaars belangen.

Dat we in Zutphen (1) en in Osnabrück (2) en in Lübeck (3) - alle drie Hanzesteden van het eerste uur - Ruters tegenkomen mag ons niet verbazen; het past allemaal in het beeld: de Ruyters waren Hanzekooplui. En het is bepaald niet onmogelijk dat ook in andere Hanzesteden (Hamburg, Stralsund, Riga om er een paar te noemen) Ruters woonden en werkten; dat is nog helemaal niet onderzocht.

◆ 1400 – 1500 : BIERBROUWERS

In deze 15e eeuw komen we de Ruyternaam veelvuldig tegen in de oude rechterlijke archieven van Zutphen. Met zekerheid is **Henrick** de verst bekende voorouder; hij moet aan het eind van de voorgaande eeuw zijn geboren. Van Henrick weten we ook het beroep: bierbrouwer. Daarmee was hij zeker niet de laatste Ruyter met dit beroep; in de volgende eeuwen komen we dit beroep geregeld tegen bij leden van deze familie.

Bierbrouwers waren belangrijk in de Middeleeuwen en in de stad Zutphen waren er zo'n *veertig* actief. Zij brouwden niet alleen voor de inwoners maar hadden ook het monopolie in de wijde omtrek. Bierbrouwers waren meteen ook hun eigen handelaren en ze waren al heel lang in gildes georganiseerd.

In het latere Blokzijl wordt in een akte uit 1456 **Johan die Ruter de Jonghe** genoemd. Zonder veel twijfel moeten we deze Johan in de Zutphense Ruyterfamilie zoeken. Vreemd genoeg komen we dan bij dezelfde Johan uit, die ook in 1462 als stadsvoogd in Sittard genoemd wordt?! Dit is ofwel een bijzonder vreemd toeval, of het betreft simpelweg dezelfde persoon.

In een overzicht van raadsheren in Riga, uit het jaar 1497, komen we deze naam tegen:

1497 Niclas Holst.
- - Wilhelm Meyer.
- - Joh. Reuter.

Het is toch wel frappant dat zowel in Blokzijl, als Sittard, als Riga sprake is van een Johan Ruyter! Raadselachtig toeval?

In het allerlaatst van de eeuw (1499-1501) wordt ook nog **Henrick Ruyter** genoemd als gildemeester van het Onze-Lieve-Vrouwegilde in Vollenhove. Ook deze Henrick vinden we zonder veel moeite terug in de Zutphense Ruyters.

In Lübeck woont bierbrouwer **Gerhard Reuter** in de periode 1446 tot 1460 in de Büttcherstraße. In ongeveer dezelfde tijd (1437 tot 1454) wordt hij (o.a. als Gerit die Ruter en Geryt Rueter) genoemd als buurman aan de Bodikerstraat in Zutphen.

In 1461 verkoopt Gerrit zijn Zutphense brouwerij "met oer toebehoor als met namen den grooten ketel" aan zijn zoon Johan. Ook deze zoon zou volgens sommige bronnen in Lübeck zijn geboren.

Aan het eind van deze 15e eeuw vinden we Ruyters/Reuters in Zutphen (1), Vollenhove/Blokzijl (2) en Lübeck (3), allen lid van dezelfde Ruyterfamilie. De hierna volgende 16e eeuw zal een splitsing te zien geven, waarbij elke tak in deze steden zijn eigen weg inslaat.

1500 – 1600 : DE DRIE BROERS

In deze eeuw volgen we de lotgevallen van drie broers - kinderen van Gerrit Jans Ruyter en Lamme van Doene - die elk aan het hoofd van een familietak staan:

- **Johan** - Onze (De) Ruitersfamilie, eerst vooral Muggenbeet/Blokzijl, later Kop van Overijssel, Zuid-West Friesland en van daar uit over het gehele land en ook daarbuiten.
- **Gerhard** - De Reuter/Von Reutern familie. Vooral Lübeck en Baltische gebied. Later St.Petersburg en terug naar Duitsland.
- **Henrick** - De Ruyterfamilie uit Zutphen.

In 1562 overlijdt **Johan Ruter**, in een akte wordt hij genoemd als eigenaar van een belendend stuk land in Muggenbeet . Er is geen twijfel: deze Johan staat aan het hoofd van onze (De) Ruitersfamilie. Maar het lijkt er ook sterk op dat hij in de Zutphense Ruyterfamilie thuis hoort: **Johan Gerrits Ruyter** die getrouwd was met **Elsken Schencken**. De conclusie moet dan ook zijn dat onze familie (de) Ruiters via deze Johan met de Zutphense Ruyters verwant is. Het nageslacht van Johan is eeuwenlang in de omgeving van Blokzijl/Muggenbeet blijven wonen en heeft zich gedurende lange tijd bezig gehouden met de turfwinning. Het is ook een talrijke familie geworden; vermoedelijk zijn er op dit moment zo'n 1000 nazaten van Johan in leven.

De verreweg oudste broer - **Gerhard** - vertrekt al op zeer jonge leeftijd rond 1515 naar Lübeck en hij wordt daar een zeer succesvol koopman. Vooral zijn samenwerking met het grote handelsbedrijf van **Hinrick Carstens** (en in 1531 trouwt hij ook nog diens dochter) en zijn rol als financier van het tegelbedrijf van **Statius von Düren** maken hem schatrijk.

Zijn kleinzoon en naamgenoot Gerhard zal later raadsheer in Lübeck worden en daarbij hetzelfde familiewapen gebruiken dat we ook aantreffen op de grafstenen van de Ruyters in Zutphen. Gerhards nageslacht blijft nog eeuwen in Lübeck werken en wonen, maar zijn achterneef Johan zal op jonge leeftijd rond 1650 naar Riga vertrekken en daar een imposant handelshuis oprichten. Zijn kinderen verspreiden zich later over het Baltische gebied. De familie wordt in 1691 tot de Zweedse adelstand verheven, waarbij een nieuw familiewapen wordt aangenomen:

Voor zover bekend is deze tak nooit erg talrijk geweest; op dit moment weet ik slechts van het bestaan van een vader en zijn drie zonen als laatste levende vertegenwoordigers van de Hanze Ruyters; zij wonen in Duitsland.

von Reutern.

Er was nóg een broer, **Henrick** genoemd, die als enige in Zutphen is blijven wonen. Hij was bierbrouwer, cijsmeester en vanaf 1566 raadslid in Zutphen. Uit zijn twee huwelijken werden 6 kinderen geboren, maar we weten ook nog van twee buitenechtelijke kinderen uit een eerdere relatie.

Henrick werd stadsbestuurder in een bijzonder lastige periode, het begin van de 80-jarige oorlog. Zutphen schaarde zich bij de Hollandse opstand, en werd in 1572 door de Spanjaarden ingenomen en als straf geplunderd. Meer dan 500 inwoners, waaronder meerdere stadsbestuurders, werden vermoord. Henrick ontsprong de dans, maar trok zich (noodgedwongen?) terug op Vieracker, waar hij nog enkele jaren leefde.

Het nageslacht van Henrick is klein gebleven. Zijn kleinzoon **Johan Ruyter tot Vieracker** werd eerst burgemeester van Zutphen, en vertegenwoordigde later Gelderland in de Staten Generaal. Met zijn overlijden in 1678 in Den Haag is deze Ruytertak tot een einde gekomen.

◆ VIJF JAAR HANZE RUYTERS

Zo'n vijf jaar geleden kwamen de Zutphense Ruyters onder mijn aandacht. Hoewel Zutphen niet echt in de buurt van Blokzijl ligt, wou ik tóch eens kijken of er wellicht connecties waren van onze familie met deze Ruyters. Ik vermoedde meteen al: *"Deze spannende ontdekkingstocht gaat in ieder geval maanden en waarschijnlijk jaren duren."*

Dat zijn er nu in ieder geval al vijf geworden en het eind is nog niet in zicht...

Het is al niet meer de vraag óf het familie is, maar eerder hóe dan. Mijn idee, dat de families via **Johan Gerrits Ruyter** en wellicht zijn vrouw **Elsken Schencken** (mogelijk is de afstamming via een bastaardzoon gegaan) uit de tweede helft van de 16e eeuw verwant zijn, heb ik nog niet bevestigd gezien, maar zeker ook niet ontkracht.

Het blijft misschien een vreemd idee dat onze omvangrijke familie van hoofdzakelijk turfmakers en veenarbeiders (tot 100 jaar geleden) afstamt van een vrij kleine familie van hoofdzakelijk bierbrouwers, kooplieden en stadsbestuurders.

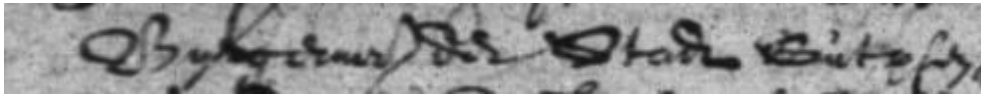
Het helpt wellicht om te bedenken dat aan het eind van de 16e eeuw Zutphen bijna geheel ontvolkt was en de handel compleet stil gevallen was. Blokzijl daarentegen was in die tijd juist 'booming': het stadje was omgevormd tot een vesting (fortresse) met veel instroom van soldaten uit vooral Holland, het was een veilige plek voor mensen die vanwege hun protestants geloof vervolgd werden in zuidelijker streken (bv. de doopsgezinden), én de handel in turf nam een grote vlucht. Niet vreemd dat iemand uit de koopmansfamilie Ruyter zijn geluk beproefde in dit veengebied.

Ik moest aan dit alles denken toen ik bij het doorsnuffelen van het oude rechterlijke archief van schoutambt Vollenhove/Blokzijl een akte uit 1614 vond van Gijsela Meijerinks en Johan Wijnhoff.

Laatstgenoemde was "Burgermeester der Stadt Sutphen":

Ik heb de (lange) akte niet helemaal doorgelezen, maar het lijkt een schuldverklaring waarin de familie Wijnhoff als financier een groot bedrag aan geld uitleent. Het is tegenwoordig nog steeds zo, je verdient het makkelijkst geld door het met rente uit te lenen. Zo financierden deze welgestelde families dus ook de bedrijvigheid in de veengebieden, en dit is ook mogelijk een ingang geweest van de Zutphense Ruyterfamilie in deze streken.

◆ HET PROJECT "VROEGE RUIJTERS"

De laatste maanden besteed ik veel aandacht aan mijn 'Vroege Ruijters'-project, waarin ik aan de hand van de akten van het Rechterlijk Archief van de schoutambten Vollenhove/Blokzijl en Steenwijkerwold probeer meer inzicht te krijgen in de allereerste generaties Ruijter in Blokzijl en Muggenbeet. De hoop daarbij is dat dan ook de verwantschap met de Zutphense Ruyters beter in beeld komt. In concreto:

- Hoe stammen wij af van **Johan Ruter** die we kennen uit twee aktes uit 1562 en 1563 waarin hij als eigenaar van een belendend perceel in Muggenbeet genoemd wordt,
- Kunnen we aantonen dat deze Johan Ruter niemand anders is dan **Johan Gerrits Ruyter** uit Zutphen?

Het nakijken van al die duizenden aktes is heel veel werk. Maar er ligt inmiddels het begin van een overzicht met de interessante aktes, waaruit ik zo nu en dan een akte pak om te transcriberen. De eventuele gevolgen voor de stamboom vergen daarna ook nog aandacht. Kortom, een hele klus waar ik nog geruime tijd mijn vrije uurtjes in zal stoppen.

◆ WIJZIGING IN DE EERSTE GENERATIES

W e kennen op dit moment een hele reeks Ruijters uit de 16^e eeuw, waarbij het grote moeite kost om hieruit een historisch correcte stamboom te reconstrueren. Bij het 'Vroege Ruijters'-project komt er veel nieuwe informatie boven water en dat is lang niet altijd direct inpasbaar in de huidige stamboom.

We weten op dit moment van deze reeks 16^e eeuwse voorouders:

Johan	Jan	Sijmen	Jan	Jan
1520	1545	1570	1595	1620

Laatste Jan is 'onze' **Jan Jans Ruijter** die in 1648 met **Trijne Jans** trouwt; we weten dat zijn grootvader Sijmen heette, maar meer niet.

In de reeks zijn alleen de geboortejaren van Johan (1520) en Jan (1620) bij benadering bekend, zodat er voor vijf generaties slechts 100 jaar 'beschikbaar' zijn. Dit geeft 25 jaar per generatie; dat is vrij krap en geeft weinig speelruimte. Dat op zich is al een teken dat deze reconstructie waarschijnlijk problematisch is.

Van Jan (1545) zijn nu aktes gevonden, waarin hij tot na 1628 samen met zijn vrouw Ave Jans genoemd wordt. Het is wel duidelijk: Jan moet (veel) later zijn geboren; misschien wel 20 jaar later! Maar dan blijft er voor Sijmen en zijn zoon Jan geen plek meer!

Ik heb lang gepuzzeld om hier een passende oplossing te vinden. Eén mogelijkheid zou zijn als bij het huwelijk van Sijmen Jans - de broer van 'onze' Jan Jans - in 1645 diens vader abusievelijk als Jan **Sijmens** genoemd zou zijn, waar dat Jan **Jans** zou moeten zijn. Dan zou Sijmen simpelweg uit de reeks verdwijnen. Schrijffouten kom ik regelmatig tegen, dus heel vergezocht zou het niet eens zijn. Maar om van veronderstelde vergissingen uit te gaan om de boel kloppend te krijgen, lijkt me niet de juiste weg.

Er is nóg een mogelijkheid: de ouders van Sijmen zijn niet - zoals lang gedacht - Jan en Ave, maar Johan (en Elsen)!

Deze conclusie heeft grote gevolgen. Onze stamboom schuift als het ware een generatie naar voren op, en Sijmen en Jan (1545) zijn broers in plaats van zoon en vader!

Bovenstaand schema wordt dan aldus:

Johan	Jan		
	Sijmen	Jan	Jan
1520	1555	1590	1620

Naast deze twee broers hebben we in de stamboom nog de takken **Frans** (de tak "Roossien"), **Albert** (de tak "Blokzijliger Ruiters") en **Henrick**. De aansluiting van laatstgenoemde bij onze stamboom ligt ingewikkeld en vereist verder onderzoek; zo lang heb ik de tak Henrick maar tijdelijk uit de stamboom weggelaten.

Daarmee zal de kous nog niet af zijn. Er liggen nog talloze aktes op transcriptie en verwerking te wachten. De huidige reconstructie is nog zeker niet definitief!

◆ HINKE KRAMER – DEEP NOSTALGIA

In het vorige **RUITERTJE** besprak ik het programma Deep Nostalgia, dat op de MyHeritage-website beschikbaar is.

Ik heb nu zelf de proef op de som genomen en heb daarvoor een mooie oude foto van mijn overgrootmoeder Hinke Kramer gebruikt. Hinke was geboren in 1851, en ik vermoed dat de foto ruim voor 1900 gemaakt moet zijn, afgaand op haar toch wel jeugdige uiterlijk. Ze staat er sowieso mooi op met haar kanten mutsje en gouden oorijzers van de Friese klederdracht.

In het programma Deep Nostalgia wordt de foto eerst 'verbeterd' en daarna ingekleurd.

Daarna kan van deze ingekleurde foto een animatie gemaakt worden.

Het resultaat is indrukwekkend, al denkt misschien niet iedereen daar hetzelfde over. We moeten wel bedenken dat er bij elke stap informatie wordt toegevoegd, die in de oorspronkelijke foto afwezig is. Op grond van bepaalde algoritmes worden wazige of zelfs afwezige details aan- en ingevuld.

Dat levert voor het oog een realistisch resultaat, maar in hoeverre de beelden overeenkomen met de werkelijkheid?

Punt is natuurlijk dat die werkelijkheid ver achter ons ligt en dit niet meer te controleren valt. Ik vind het – ondanks alle bedenkingen – toch een aanwinst, en zal in de toekomst zeker nog meer foto's op deze manier bewerken en op de website zetten.

[Klik hier voor het bekijken van de animatie op de website.](#)

◆ CATHARINA VON BREVERN, DEEL 5 & 6

Eveneens in het vorige **RUITERTJE** heb ik verzuimd melding te maken van het feit dat ik mijn vertaling van het boek "Catharina von Brevern" intussen voltooid heb.

Catharina was dochter van de steenrijke koopman **Johan Daniel von Reutern**, die nog in Ruppertsdorf bij Lübeck werd geboren maar in Riga zijn fortuin maakte. In het vijfde deel lezen we onder meer dat Catharina nog voort leeft in de sage van 'de oude vrouw'.

Dat is des te opmerkelijker omdat we al het verhaal "De waternimf van de Trave" kennen waarin een lid van de Ruyterfamilie de hoofdrol heeft. Eens te meer wordt duidelijk dat deze familie alles behalve doorsnee is!

[Lees het verhaal "Catharina von Reutern, deel 5".](#)

En met het zesde deel van mijn vertaling van het boek "Catharina von Brevern" is dit project voorlopig afgerond. In latere artikelen wil ik nog aandacht schenken aan de bijlagen in het boek, waarin erfenissen en bezittingen staan opgesomd.

In deze laatste toevoeging komen onder meer de gebeurtenissen rond **Ernst von Reutern** aan bod. Hij was (als Russische staatsburger in Pruisische dienst) op vage gronden gevangen gezet en de koning van Pruisen wenste niet toeschietelijk te zijn tegenover zijn tegenspeler keizerin Elisabeth van Rusland die een Pruisische militair op even vage beschuldigingen gevangen had genomen. Geen van beiden was bereid de eerste stap te zetten om deze onschuldige mannen vrij te laten...

[Lees het verhaal "Catharina von Reutern, deel 6".](#)

